

การจัดการเรียนการสอนพุทธบริหารการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัย
ของผู้เรียน: การบูรณาการศาสตร์การวิจัยสมัยใหม่กับการวิจัยในชั้นเรียน

Teaching and Learning Buddhist Educational Administration to Enhance
Students' Research Competencies: Integrating Modern Research
Methodologies with Classroom Research

พระครูปลัดสมชัย นิสสโภ (ประกอบพรชัย)

PhrakhrupaladSomchai Nissabho (Prakobpornchai)

วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Loei Buddhist College, Mahachulalongkomrajavidyalaya University

First Author Email: somchai25102511.ss@gmail.com

(Received: Feb 4, 2026; Revised: Feb 18, 2026; Accepted: Feb 23, 2026)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนการสอนพุทธบริหารการศึกษาโดยใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในบริบทการศึกษาไทยศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางความท้าทายจากความซับซ้อนของปัญหาสังคม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และตลาดแรงงาน การวิจัยทางการศึกษาจึงมิได้เป็นเพียงทักษะเชิงเทคนิค หากแต่เป็นสมรรถนะพื้นฐานที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน บทความนี้ใช้กรอบแนวคิดพุทธบริหารการศึกษาในการบูรณาการศาสตร์การวิจัยสมัยใหม่ โดยวิเคราะห์ผ่าน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) กระบวนทัศน์การวิจัยทางการศึกษากับหลักพุทธธรรม (2) รูปแบบการวิจัยร่วมสมัยกับการเรียนรู้เชิงพุทธ (3) การวิจัยในชั้นเรียนกับการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยของผู้เรียน และ (4) คุณค่าและจริยธรรมการวิจัยตามแนวพุทธบริหารการศึกษา ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า พุทธบริหารการศึกษาสามารถทำหน้าที่เป็นกรอบบูรณาการเชิงปรัชญาและจริยธรรม ที่เชื่อมโยงกระบวนทัศน์ วิถีวิทยา และการปฏิบัติการวิจัยเข้าด้วยกันอย่างสมดุล การใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากปัญหาจริง พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิสัย การสะท้อนคิด และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม ความรับผิดชอบ และจริยธรรมการวิจัย บทความสรุปว่า การบูรณาการการวิจัยในชั้นเรียนกับพุทธบริหารการศึกษาเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่มีสมรรถนะรอบด้านและมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน; เสริมสร้างสมรรถนะ; การวิจัยของผู้เรียน; การวิจัยสมัยใหม่

Abstract

This academic article aims to analyze and synthesize the concept of instructional management based on Buddhist Educational Administration, using classroom action research as a foundation for developing research competencies among higher education students within the context of 21st-century Thai education. Amid challenges arising from the complexity of social issues, economic and technological transformations, and changes in the labor market, educational research is no longer merely a technical skill but a fundamental competency that learners should develop in a holistic manner. This article adopts the framework of Buddhist Educational Administration to integrate contemporary educational research methodologies, examining four key dimensions: (1) research paradigms in education in relation to Buddhist principles, (2) contemporary research approaches and Buddhist-oriented learning, (3) classroom action research and the development of students' research competencies, and (4) research values and ethics based on Buddhist Educational Administration. The analysis indicates that Buddhist Educational Administration can function as an integrative philosophical and ethical framework that harmoniously connects research paradigms, methodologies, and research practices. Employing classroom action research as a foundational approach enables learners to engage with real-world problems, develop research-oriented thinking, reflective skills, and self-directed learning, while simultaneously cultivating morality, responsibility, and research ethics. The article concludes that integrating classroom action research with Buddhist Educational Administration represents a vital approach to enhancing learning quality and fostering graduates with comprehensive competencies and sustainable social responsibility.

Keywords: Instructional Management; Competency Enhancement; Student Research; Contemporary Research Methodologies

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างและเชิงพลวัตจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ความซับซ้อนของปัญหาสาธารณะ ความไม่แน่นอนของตลาดแรงงาน และการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลให้บทบาทของสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ ไปสู่การเป็นพื้นที่สร้างสมรรถนะและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ผู้เรียนในยุคปัจจุบันจึงไม่อาจพึ่งพาเพียงองค์ความรู้เชิงเนื้อหา หากแต่ต้องมีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านกระบวนการวิจัย

อย่างมีเหตุผลและจริยธรรม (ทีศนา แชนมณี, 2566)

ในบริบทดังกล่าว การวิจัยทางการศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระดับบัณฑิตศึกษาหรือในหมู่นักวิชาการเท่านั้น หากแต่ควรถูกพัฒนาให้เป็นทักษะพื้นฐานของผู้เรียนทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาปัญญาและความเป็นนักคิดอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้ผ่านการวิจัยช่วยให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถามอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ และสังเคราะห์ข้อค้นพบอย่างมีหลักฐานรองรับ อันเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ในสังคมฐานความรู้ (สุวิมล ว่องวานิช, 2564)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยมิใช่เพียงการฝึกทักษะเชิงเทคนิคหรือระเบียบวิธีวิจัยเท่านั้น หากแต่ต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นมิติที่แนวคิดพุทธบริหารการศึกษาเข้ามามีบทบาทสำคัญ พุทธบริหารการศึกษาเป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับศาสตร์การบริหารและการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และการปฏิบัติ หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา สามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวิจัยได้อย่างเป็นระบบ โดยศีลช่วยหล่อหลอมจริยธรรมการวิจัย สมาธิช่วยเสริมสร้างความใส่ใจและความมุ่งมั่นในการศึกษาค้นคว้า และปัญญานำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและการใช้เหตุผลเชิงวิพากษ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2560)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การประยุกต์ใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงศาสตร์การวิจัยสมัยใหม่เข้ากับแนวคิดพุทธบริหารการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ การวิจัยในชั้นเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริงในบริบทการเรียนการสอน ฝึกทักษะการตั้งคำถามอย่างมีเหตุผล การออกแบบการวิจัย การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความรอบคอบ ตลอดจนการสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยความตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา โดยเฉพาะการพัฒนาปัญญาควบคู่กับคุณธรรมและจริยธรรมทางการวิจัย แนวทางดังกล่าวจึงมีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่มีสมรรถนะรอบด้าน บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์แนวคิดการวิจัยในชั้นเรียนในฐานะเครื่องมือพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา และ (2) เสนอแนวทางการบูรณาการการวิจัยในชั้นเรียนกับพุทธบริหารการศึกษา เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพในบริบทการศึกษาไทย

ประเด็นศึกษา 1 กระบวนทัศน์การวิจัยทางการศึกษากับพุทธบริหารการศึกษา

กระบวนทัศน์การวิจัย (Research Paradigm) เป็นกรอบความคิดเชิงปรัชญาที่กำหนดมุมมองพื้นฐานของนักวิจัยต่อธรรมชาติของความจริง (ontology) วิธีการแสวงหาความรู้ (epistemology) และแนวทางการวิจัย (methodology) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการกำหนดปัญหาวิจัย การออกแบบการวิจัย การเลือกวิธีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการตีความผลการวิจัย (Creswell & Creswell, 2018) ในบริบทของการบริหารการศึกษา กระบวนทัศน์การวิจัยมิได้เป็นเพียงกรอบเชิงเทคนิค หากแต่เป็นฐานคิดที่

สะท้อนโลกทัศน์ ค่านิยม และจุดยืนทางจริยธรรมของผู้บริหารและนักวิจัย อันส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

กระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม (Positivism) มีรากฐานจากแนวคิดที่มองว่าความจริงเป็นสิ่งที่มียุ่อยู่จริง เป็นสากล และสามารถตรวจสอบได้ด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ เช่น การวัด การทดลอง และการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงสถิติ กระบวนทัศน์นี้มีบทบาทสำคัญในการวิจัยทางการศึกษาที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล การประเมินประสิทธิผลของนโยบายหรือโปรแกรมทางการศึกษา และการตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่เป็นรูปธรรม แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักอภิปรัชญาในพระพุทธศาสนา ซึ่งอธิบายว่าปรากฏการณ์ทั้งหลาย เกิดขึ้นจากเหตุและปัจจัย เมื่อเหตุปัจจัยเปลี่ยน ผลย่อมเปลี่ยนตาม การวิจัยภายใต้กระบวนทัศน์นี้จึงช่วยให้ ผู้เรียนและผู้บริหารการศึกษาพัฒนาความคิดเชิงเหตุผล ความเป็นระบบ และการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ประกอบการตัดสินใจ (สุวิมล ว่องวานิช, 2564)

ในขณะเดียวกัน กระบวนทัศน์ปรากฏการณ์นิยม/ตีความ (Interpretivism) มุ่งทำความเข้าใจ ความจริงในฐานะสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นผ่านประสบการณ์ การรับรู้ และการให้ความหมายของมนุษย์ในบริบทเฉพาะ กระบวนทัศน์นี้เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ การฟังเสียงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการเข้าใจปรากฏการณ์ทาง การศึกษาอย่างลึกซึ้งจากมุมมองของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพิจารณาภายใน การรู้เท่าทันตนเอง และการใช้สติปัญญาในการทำความเข้าใจสภาวะของมนุษย์ตามแนวพุทธ การวิจัยเชิงตีความจึงมีส่วนช่วย พัฒนาความเมตตา ความเข้าใจผู้อื่น และการบริหารการศึกษาที่คำนึงถึงความหลากหลายของบริบทและ มนุษยธรรม (Lincoln & Guba, 1985)

กระบวนทัศน์วิพากษ์ (Critical Paradigm) ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจ ความไม่เท่าเทียม และความไม่เป็นธรรมที่ฝังอยู่ในระบบการศึกษา โดยมุ่งหวังให้การวิจัยเป็นเครื่องมือ ในการเปลี่ยนแปลงสังคมและเสริมสร้างความเป็นธรรม แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายของ พุทธบริหารการศึกษาที่มุ่งลดทุกข์ ขจัดเหตุแห่งความทุกข์ และส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม การวิจัย ภายใต้กระบวนทัศน์นี้ช่วยให้ผู้เรียนและผู้บริหารเกิดจิตสำนึกเชิงจริยธรรม กล้าที่จะวิพากษ์ระบบ และใช้ ปัญญาเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ (Habermas, 1971)

กล่าวสรุปได้ว่า กระบวนทัศน์การวิจัยเป็นกรอบความคิดเชิงปรัชญาที่กำหนดมุมมองของนักวิจัยต่อ ธรรมชาติของความจริง วิธีการแสวงหาความรู้ และแนวทางการวิจัย ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดปัญหา การออกแบบการวิจัย และการตีความผลการวิจัย ในบริบทการบริหารการศึกษา กระบวนทัศน์การวิจัยไม่เพียง เป็นเครื่องมือทางวิชาการ แต่ยังสะท้อนโลกทัศน์ ค่านิยม และจุดยืนทางจริยธรรมที่ส่งผลต่อการกำหนด นโยบายและการตัดสินใจเชิงบริหาร กระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยมมุ่งอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลด้วย หลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักอภิปรัชญาในพระพุทธศาสนา ขณะที่กระบวนทัศน์ปรากฏการณ์ นิยมเน้นความเข้าใจความหมายและประสบการณ์ของมนุษย์ในบริบทจริง สอดคล้องกับการพิจารณาภายใน ตามแนวพุทธ ส่วนกระบวนทัศน์วิพากษ์มุ่งตั้งคำถามต่อความไม่เป็นธรรมและโครงสร้างอำนาจ เพื่อ การเปลี่ยนแปลงสังคม และกระบวนทัศน์ปฏิบัตินิยมเน้นการเลือกวิธีที่เหมาะสมกับปัญหาอย่างยืดหยุ่น

การบูรณาการกระบวนทัศน์เหล่านี้กับพุทธบริหารการศึกษาจึงช่วยเสริมสร้างการศึกษาไทยให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ คุณธรรม และความยั่งยืนในระยะยาว

ประเด็นศึกษา 2 รูปแบบการวิจัยร่วมสมัยกับการเรียนรู้เชิงพุทธ

ศาสตร์การวิจัยสมัยใหม่ทางการศึกษาประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงผสม ซึ่งแต่ละรูปแบบมีกรอบแนวคิด วิธีการ และจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน การทำความเข้าใจรูปแบบการวิจัยเหล่านี้ไม่เพียงช่วยยกระดับสมรรถนะด้านการวิจัยของผู้เรียน หากยังเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดพุทธบริหารการศึกษา ซึ่งมุ่งพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และการปฏิบัติจริง (Creswell & Plano Clark, 2018; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางการศึกษาผ่านการวัด การทดลอง และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ โดยมีจุดเด่นในการอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล การทดสอบสมมติฐาน และการสรุปผลในลักษณะที่เป็นระบบและตรวจสอบได้ รูปแบบการวิจัยนี้ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงตรรกะ การใช้เหตุผลอย่างมีหลักฐาน และการตัดสินใจบนฐานข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับหลักเหตุปัจจัยและความเป็นระบบตามแนวพุทธ โดยเฉพาะหลักอิทัปปิจจยตา ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลในปรากฏการณ์ทั้งหลาย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งทำความเข้าใจความหมาย ประสบการณ์ และมุมมองของมนุษย์ในบริบทจริง ผ่านวิธีการ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร แนวทางนี้ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความซับซ้อนของบริบททางสังคม วัฒนธรรม และมนุษย์สัมพันธ์ ตลอดจนพัฒนาทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนคิด และความเข้าใจผู้อื่นอย่างมีเมตตา ซึ่งสอดคล้องกับหลักสติ การพิจารณาภายใน และการรู้เท่าทันตนเองตามแนวพุทธ การวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างมิติคุณธรรมและมนุษยธรรมในการจัดการศึกษา

3. การวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) เป็นแนวทางที่บูรณาการจุดแข็งของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยเปิดโอกาสให้นักวิจัยเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับปัญหาวิจัยอย่างยืดหยุ่น การวิจัยเชิงผสมมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับพุทธบริหารการศึกษา เนื่องจากสามารถเชื่อมโยงความจริงเชิงประจักษ์กับความจริงเชิงคุณค่า ทำให้การศึกษาปรากฏการณ์ทางการศึกษามีความรอบด้านทั้งในเชิงข้อมูล ความหมาย และผลกระทบต่อมนุษย์และสังคม แนวทางดังกล่าวสะท้อนหลักทางสายกลางในพระพุทธศาสนา ที่ไม่ยึดติดกับมุมมองด้านใดด้านหนึ่ง หากแต่ใช้ปัญญาเพื่อเลือกแนวทางที่นำไปสู่ประโยชน์สูงสุดและการลดทุกข์อย่างเป็นรูปธรรม

กล่าวสรุปได้ว่า การบูรณาการรูปแบบการวิจัยร่วมสมัยเข้ากับการเรียนรู้เชิงพุทธไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพการวิจัยทางการศึกษา หากยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถทางวิชาการ จริยธรรม และปัญญาเชิงปฏิบัติ อันเป็นฐานสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อความยั่งยืนในบริบทสังคมไทย

ประเด็นศึกษา 3 การวิจัยในชั้นเรียนกับการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยของผู้เรียน

การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research: CAR) เป็นกระบวนการวิจัยที่มีรากฐานมาจากแนวคิดการพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ โดยเน้นให้ครูและผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้วิจัยร่วมกันในการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในบริบทการเรียนการสอน เป้าหมายสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนมิใช่เพียงการแสวงหาคำตอบเชิงทฤษฎี หากแต่เป็นการปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ผ่านวงจรของการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง (Kemmis & McTaggart, 2014) ลักษณะดังกล่าวทำให้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นทั้งกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการพัฒนาในเวลาเดียวกัน

ในเชิงสมรรถนะด้านการวิจัย การวิจัยในชั้นเรียนช่วยพัฒนาผู้เรียนในหลายมิติ เริ่มตั้งแต่การฝึกตั้งคำถามจากปัญหาจริงที่ตนเองประสบ การกำหนดประเด็นวิจัยที่มีความหมายต่อการเรียนรู้ การเลือกวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสมกับบริบท ไปจนถึงการวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลอย่างมีเหตุผล กระบวนการเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้การวิจัยผ่านการลงมือปฏิบัติ (learning by doing) มากกว่าการเรียนรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่มุ่งพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและการแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ (Burns, 2010)

นอกจากนี้ การวิจัยในชั้นเรียนยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการสะท้อนคิด (reflective thinking) ของผู้เรียน เนื่องจากกระบวนการวิจัยมิได้สิ้นสุดลงที่การได้ข้อค้นพบ หากแต่เน้นการทบทวนผลการปฏิบัติ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การสะท้อนคิดดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกต่อกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองในระยะยาว (McNiff, 2017) เมื่อพิจารณาในบริบทของพุทธบริหารการศึกษา การวิจัยในชั้นเรียนสามารถเชื่อมโยงอย่างมีนัยสำคัญกับหลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งหมายถึงการคิดอย่างแยบคาย คิดโดยแยกแยะเหตุและผล และพิจารณาปรากฏการณ์อย่างรอบด้าน กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนที่เริ่มจากการตั้งคำถาม วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ทดลองแนวทางแก้ไข และสะท้อนผลลัพธ์ สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาปัญญาตามแนวพุทธที่เน้นการใช้เหตุผลควบคู่กับสติและการพิจารณาอย่างลึกซึ้ง การเรียนรู้เช่นนี้ไม่เพียงพัฒนาความรู้เชิงวิชาการ หากยังช่วยหล่อหลอมทัศนคติของผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่พัฒนา และไม่ยึดติดกับคำตอบสำเร็จรูป

ในมิติของคุณธรรมและจริยธรรม การวิจัยในชั้นเรียนยังมีบทบาทในการปลูกฝังความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ทางวิชาการ และการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยจะได้เรียนรู้การเก็บและใช้ข้อมูลอย่างโปร่งใส การอ้างอิงแหล่งข้อมูลอย่างถูกต้อง และการทำงานร่วมกับผู้อื่นบนพื้นฐานของความเคารพและเมตตา ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาเชิงพุทธที่มุ่งพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลทั้งด้านปัญญาและคุณธรรม (Sagor, 2011)

ในระดับอุดมศึกษา การวิจัยในชั้นเรียนยังสามารถทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างการเรียนรู้การสอนกับการวิจัยเชิงวิชาการ ผู้เรียนที่ได้รับการฝึกฝนผ่านการวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องจะมีความพร้อมในการทำวิจัยในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับกระบวนการคิดเชิงวิจัย การจัดการข้อมูล และการนำเสนอผลการศึกษาอย่างมีระบบ นักวิชาการด้านการศึกษาหลายท่านชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะ

ด้านการวิจัยควรเริ่มตั้งแต่ระดับห้องเรียน มิใช่รอจนถึงระดับบัณฑิตศึกษา (Zeichner, 2003) และบริบทของการบริหารการศึกษา การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนยังสะท้อนแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากครูและผู้เรียนทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของพุทธบริหารการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนและองค์กรไปพร้อมกัน

กล่าวโดยสรุป การวิจัยในชั้นเรียนมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกเชิงกระบวนการที่ช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติความรู้เชิงวิชาการ ทักษะกระบวนการวิจัย และคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ กระบวนการดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริง ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ การใช้ข้อมูลอย่างมีเหตุผล และการสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยความตระหนักรู้ในตนเอง เมื่อบูรณาการการวิจัยในชั้นเรียนเข้ากับแนวคิดพุทธบริหารการศึกษา ซึ่งเน้นการพัฒนาปัญญาควบคู่กับคุณธรรมและการปฏิบัติ กระบวนการวิจัยจึงมิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางวิชาการ หากแต่เป็นกระบวนการหล่อหลอมจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และความเมตตาในการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาการศึกษาไทย

ประเด็นศึกษา 4 คุณค่าและจริยธรรมการวิจัยตามแนวพุทธบริหารการศึกษา

จริยธรรมการวิจัย (Research Ethics) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยของผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการวิจัยมิได้มีบทบาทเพียงในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ หากแต่มีผลกระทบโดยตรงต่อมนุษย์ สังคม และระบบคุณค่าร่วมของสังคมโดยรวม พุทธบริหารการศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์อย่างสมดุล ทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และการปฏิบัติ จึงสามารถทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการเสริมสร้างจริยธรรมการวิจัยอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

ในแนวคิดพุทธบริหารการศึกษา “ศีล” เป็นฐานรากของการพัฒนาปัญญาและการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง หลักศีลธรรม เช่น ความไม่เบียดเบียน (อหิงสา) ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อผลของการกระทำ สอดคล้องโดยตรงกับหลักจริยธรรมการวิจัยสมัยใหม่ที่เน้นการคุ้มครองผู้เข้าร่วมวิจัย การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการใช้ความรู้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์เฉพาะตนหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การวิจัยที่ขาดจริยธรรมย่อมนำไปสู่ความเสียหายทั้งในระดับบุคคลและระดับโครงสร้างของสังคม การศึกษา และหลักจริยธรรมการวิจัยสมัยใหม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบในเวทีสากล โดยเฉพาะจาก The Belmont Report ซึ่งเสนอหลักการสำคัญสามประการ ได้แก่ การเคารพบุคคล (Respect for Persons) การทำคุณประโยชน์และไม่ก่ออันตราย (Beneficence and Non-maleficence) และความยุติธรรม (Justice) หลักการเหล่านี้มุ่งคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของผู้เข้าร่วมวิจัย และกำหนดความรับผิดชอบต่อสังคม (National Commission for the Protection of Human Subjects of Biomedical

and Behavioral Research, 1979) เมื่อพิจารณาเชิงพุทธ หลักการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเมตตา กรุณา และความรับผิดชอบต่อผลแห่งกรรม ซึ่งเน้นให้ผู้กระทำตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำของตนอย่างรอบด้าน

ในมิติของคุณค่า (values) การวิจัยตามแนวพุทธบริหารการศึกษามีได้มองจริยธรรมเป็นเพียงกฎหรือข้อบังคับ หากแต่เป็นกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกของผู้เรียนให้มีความตระหนักรู้ในคุณค่าแห่งความจริง ความดี และประโยชน์ส่วนรวม นักวิชาการด้านจริยธรรมการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การปลูกฝังจริยธรรมที่ยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้เชิงคุณค่า (values-based learning) มากกว่าการควบคุมด้วยกฎระเบียบเพียงอย่างเดียว (Resnik, 2015) แนวคิดนี้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาเชิงพุทธที่มุ่งพัฒนาภายในของผู้เรียน ผ่านการฝึกสติ การใคร่ครวญ และการสะท้อนตนเอง โดยการเรียนรู้จริยธรรมการวิจัยผ่านการปฏิบัติจริง ในชั้นเรียนมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมสมรรถนะด้านการวิจัยของผู้เรียน การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การออกแบบการเก็บข้อมูล การขอความยินยอมอย่างรู้จริง (informed consent) การปกปิดข้อมูลส่วนบุคคล และการรายงานผลอย่างซื่อสัตย์ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจจริยธรรมในฐานะการกระทำ ไม่ใช่เพียงแนวคิดเชิงนามธรรม นักวิชาการด้านการศึกษจริยธรรมระบุว่า การเรียนรู้จริยธรรมจากสถานการณ์จริงช่วยลดพฤติกรรมการบิดเบือนข้อมูลและการคัดลอกผลงานทางวิชาการได้อย่างมีนัยสำคัญ (Israel & Hay, 2006)

ในบริบทของประเทศไทย การส่งเสริมจริยธรรมการวิจัยได้รับการให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวปฏิบัติและจรรยาบรรณการวิจัยในมนุษย์ที่กำหนดโดยหน่วยงานระดับชาติ เช่น สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้เข้าร่วมวิจัย ความโปร่งใสของกระบวนการวิจัย และความรับผิดชอบต่อสังคม (สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2563) แนวทางดังกล่าวสามารถนำมาบูรณาการกับพุทธบริหารการศึกษา โดยใช้หลักศีลธรรมเป็นฐานในการทำความเข้าใจและปฏิบัติตามจริยธรรมการวิจัยอย่างมีความหมาย ยิ่งไปกว่านั้น พุทธบริหารการศึกษายังเน้นหลักเมตตาและการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิจัยทางการศึกษา โดยเฉพาะการวิจัยในชั้นเรียนและการวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรับรู้ ประสพการณ์ และชีวิตของผู้เรียน การมีเมตตาและความเคารพต่อผู้ให้ข้อมูล ช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความเหลื่อมล้ำเชิงอำนาจระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมวิจัย และส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ที่สะท้อนความจริงอย่างรอบด้าน (Orb, Eisenhauer, & Wynaden, 2001)

ในระดับการบริหารการศึกษา จริยธรรมการวิจัยยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อ การบริหารตามแนวพุทธมิได้มุ่งผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว หากแต่ให้ความสำคัญกับกระบวนการและผลกระทบเชิงคุณค่า การกำหนดนโยบายส่งเสริมการวิจัยที่มีจริยธรรม การพัฒนาระบบกำกับดูแลการวิจัย และการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ล้วนมีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพการวิจัยและการศึกษาในระยะยาว (Shamoo & Resnik, 2015)

กล่าวสรุปได้ว่า คุณค่าและจริยธรรมการวิจัยตามแนวพุทธบริหารการศึกษามีเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยของผู้เรียนอย่างรอบด้านและยั่งยืน แนวคิดพุทธบริหารการศึกษามีได้มุ่งเน้น

เพียงผลลัพธ์ทางวิชาการหรือความสำเร็จเชิงผลงานเท่านั้น หากแต่ให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนามนุษย์ทั้งในมิติของปัญญา จิตใจ และคุณธรรม การบูรณาการหลักศีลธรรม ความเมตตา และความไม่เบียดเบียนเข้ากับหลักจริยธรรมการวิจัยสมัยใหม่ เช่น ความซื่อสัตย์ทางวิชาการ ความรับผิดชอบต่อผู้ให้ข้อมูล และความโปร่งใสในการดำเนินการวิจัย ช่วยยกระดับการวิจัยให้เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าเชิงมนุษยธรรมและสังคมมากยิ่งขึ้น และในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะตระหนักว่าการวิจัยมิใช่เพียงเครื่องมือในการแสวงหาความรู้หรือการตอบสนองต่อข้อกำหนดทางการศึกษา หากแต่เป็นกระบวนการฝึกฝนการคิดอย่างมีสติ การตัดสินใจอย่างรอบคอบ และการเคารพคุณค่าของผู้อื่น หลักพุทธธรรมยังช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการใช้ความรู้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ลดการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนที่อาจนำไปสู่การบิดเบือนข้อมูลหรือการละเมิดจริยธรรมการวิจัย ดังนั้น การปลูกฝังจริยธรรมการวิจัยตามแนวพุทธบริหารการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างนักวิจัยที่ไม่เพียงมีความสามารถเชิงวิชาการ แต่ยังเป็นผู้มีคุณธรรม จิตสาธารณะ และความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นพื้นฐานของการจัดการศึกษาเพื่อความยั่งยืน ความผาสุก และความสมดุลของสังคมไทย

การวิเคราะห์ภาพรวม

จากการพิจารณาประเด็นศึกษาทั้งสี่ในภาพรวม สามารถวิเคราะห์ได้ว่า “พุทธบริหารการศึกษา” ทำหน้าที่เป็นกรอบบูรณาการเชิงปรัชญา จริยธรรม และกระบวนการเรียนรู้ ที่ช่วยเชื่อมโยงศาสตร์การวิจัยทางการศึกษาสมัยใหม่เข้ากับเป้าหมายการพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้าน ไม่ใช่เพียงการผลิตองค์ความรู้เชิงเทคนิค หากแต่เป็นการหล่อหลอมปัญญา คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมในระยะยาว

ประเด็นศึกษาแรกเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาศักยภาพการวิจัยทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่า การเลือกใช้กระบวนการที่มีใช้การตัดสินใจเชิงวิธีวิทยาเท่านั้น แต่เป็นการสะท้อนโลกทัศน์ ค่านิยม และจุดยืนทางจริยธรรมของนักวิจัยและผู้บริหารการศึกษา การเชื่อมโยงกระบวนการทัศน์ปฏิฐานนิยม ปรัชญาการณนิยม และวิพากษ์ เข้ากับหลักพุทธ เช่น อิทัปปัจจยตา การพิจารณาภายใน และการลดทุกข์ทางสังคม ชี้ให้เห็นว่าพุทธบริหารการศึกษาสามารถทำหน้าที่เป็น “ฐานคิดเชิงบูรณาการ” ที่เปิดพื้นที่ให้การวิจัยมีทั้งความเข้มแข็งทางวิชาการและความลึกซึ้งทางมนุษยธรรม

ประเด็นศึกษาที่สองว่าด้วยรูปแบบการวิจัยร่วมสมัย สะท้อนให้เห็นว่า การวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และเชิงผสม มิได้เป็นทางเลือกที่แข่งขันกัน หากแต่เป็นทรัพยากรทางปัญญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้อย่างยืดหยุ่นตามลักษณะของปัญหา การมองผ่านเลนส์พุทธบริหารการศึกษา โดยเฉพาะหลักทางสายกลาง ช่วยลดการยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และส่งเสริมการใช้ปัญญาในการเลือกวิธีการที่เหมาะสม และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสังคม การวิจัยจึงกลายเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้เชิงสมดุลมากกว่าการแสวงหาคำตอบเชิงเทคนิคเพียงอย่างเดียว

ประเด็นศึกษาที่สามเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน แสดงให้เห็นบทบาทของการวิจัยในฐานะ “กระบวนการเรียนรู้” มากกว่า “ผลผลิตทางวิชาการ” การที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในวงจรการวางแผน ปฏิบัติ

สังเกต และสะท้อนผล ช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งการคิดเชิงระบบ การแก้ปัญหา และการสะท้อนตนเอง เมื่อบูรณาการกับหลักโยนิโสมนสิการ การวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นพื้นที่ฝึกปัญญาและสติ ควบคู่กัน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกและต่อเนื่อง

ประเด็นศึกษาที่สืบว่าด้วยคุณค่าและจริยธรรมการวิจัย เป็นแกนกลางที่เชื่อมโยงทุกประเด็นเข้าด้วยกันอย่างมีนัยสำคัญ จริยธรรมมิได้ถูกมองเป็นเพียงกฎระเบียบหรือข้อบังคับ หากแต่เป็นกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกตามแนวพุทธที่เน้นศีล เมตตา และความไม่เบียดเบียน เมื่อจริยธรรมการวิจัยถูกปลูกฝังผ่านการปฏิบัติจริง ผู้เรียนจะตระหนักถึงผลกระทบของการวิจัยต่อผู้อื่นและสังคม ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพของทั้งกระบวนการวิจัยและการจัดการศึกษาโดยรวม

จากภาพรวมของทั้งสี่ประเด็นสะท้อนว่า การบูรณาการศาสตร์การวิจัยทางการศึกษากับพุทธบริหาร การศึกษา ช่วยเปลี่ยนบทบาทของการวิจัยจากเครื่องมือเชิงเทคนิค ไปสู่กระบวนการพัฒนามนุษย์อย่างสมดุล ทั้งด้านความรู้ ปัญญา คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาการศึกษาไทยอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

สรุป

การจัดการเรียนการสอนพุทธบริหารการศึกษาโดยใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นฐาน เป็นแนวทางที่สะท้อนการบูรณาการอย่างลึกซึ้งระหว่างศาสตร์การวิจัยทางการศึกษาและหลักพุทธธรรม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนในฐานะ “ผู้ใฝ่รู้และผู้พัฒนาตนเอง” มากกว่าผู้รับความรู้เชิงทฤษฎีเพียงฝ่ายเดียว การวิจัยในชั้นเรียนทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริงในบริบทการเรียนการสอน ผ่านกระบวนการตั้งคำถาม การวิเคราะห์สาเหตุ การทดลองแนวทางแก้ไข และการสะท้อนผลอย่างเป็นระบบ กระบวนการดังกล่าวช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง และการบูรณาการกระบวนการทัศนการวิจัยเข้ากับพุทธบริหารการศึกษา ทำให้ผู้เรียนตระหนักว่าการวิจัยมิใช่เพียงกิจกรรมเชิงเทคนิค แต่เป็นการเลือกใช้มุมมองต่อความจริง วิธีการแสวงหาความรู้ และจุดยืนทางจริยธรรมอย่างมีสติ การเรียนรู้ผ่านกระบวนการที่หลากหลาย เช่น ปฏิฐานนิยม ปราบกฏการณ์นิยม และวิพากษ์ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดอย่างรอบด้าน ขณะเดียวกัน หลักพุทธธรรม เช่น อิทัปปัจจยตา และโยนิโสมนสิการ ช่วยเสริมให้การคิดเชิงวิจัยเป็นไปอย่างมีเหตุผล ลึกซึ้ง และไม่ยึดติดกับคำตอบสำเร็จรูป

ในมิติของวิธีวิทยา การใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นฐานเอื้อต่อการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ผู้เรียนได้ฝึกเลือกวิธีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสมกับบริบทจริง ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การเรียนรู้เช่นนี้ช่วยลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ และเสริมสร้างความมั่นใจในการทำวิจัยในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ กระบวนการสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาสมรรถนะอย่างยั่งยืน เมื่อพิจารณาในเชิงพุทธบริหารการศึกษา การวิจัยในชั้นเรียนยังเป็นพื้นที่ในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมการวิจัย ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม ความซื่อสัตย์ทางวิชาการ และการทำงานร่วมกันด้วยความเมตตา ส่งผลให้การวิจัยเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านปัญญา จิตสำนึก และ

ความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง อันเป็นรากฐานสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อความยั่งยืนในสังคมไทย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์ประเด็นศึกษาทั้งสี่ สามารถสรุปได้ว่า พุทธบริหารการศึกษา ทำหน้าที่เป็นกรอบบูรณาการเชิงปรัชญา (philosophical integration framework) ที่ยกระดับศาสตร์ การวิจัยทางการศึกษาจากการเป็นเพียงเครื่องมือเชิงเทคนิค ไปสู่การเป็น กระบวนการพัฒนามนุษย์อย่างรอบ ด้าน ทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีการวิจัยเป็นกลไกหลักในการหล่อหลอม ผู้เรียน

ประการแรก องค์ความรู้ใหม่ชี้ให้เห็นว่า กระบวนทัศน์การวิจัย มิใช่เพียงการเลือกแนวทาง เชิงวิธีวิทยา แต่เป็นการสะท้อนโลกทัศน์ ค่านิยม และจุดยืนทางจริยธรรมของนักวิจัยและผู้บริหารการศึกษา เมื่อเชื่อมโยงกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม ปรัชญาการณนิยม วิพากษ์ และปฏิบัตินิยม เข้ากับหลักพุทธ เช่น อิทัปปัจจยตา โยนิโสมนสิการ และเป้าหมายการลดทุกข์ ทำให้เกิดกรอบคิดใหม่ที่จะช่วยให้การตัดสินใจ เชิงนโยบายและการวิจัยมีทั้งความเข้มแข็งทางวิชาการและความลุ่มลึกทางจริยธรรม

ประการที่สอง การบูรณาการ รูปแบบการวิจัยร่วมสมัย กับการเรียนรู้เชิงพุทธ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ว่า การวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และเชิงผสม มิได้เป็นแนวทางที่แยกขาดจากกัน แต่เป็นทรัพยากรทางปัญญา ที่สามารถเลือกใช้ตามบริบทของปัญหา ภายใต้หลักทางสายกลาง ส่งผลให้การวิจัยมีความยืดหยุ่น รอบด้าน และมุ่งประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสังคม

ประการที่สาม การวิจัยในชั้นเรียนถูกยกระดับจาก “กิจกรรมพัฒนาการสอน” ไปสู่ กระบวนการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยและปัญญาเชิงพุทธ ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด และการคิดอย่างแยกกาย ส่งผลให้เกิดสมรรถนะด้านการวิจัยที่ยั่งยืนและการเรียนรู้ด้วยตนเองในระยะยาว

ประการสุดท้าย องค์ความรู้ใหมื่อยืนยันว่า จริยธรรมการวิจัยตามแนวพุทธบริหารการศึกษา เป็นฐาน รากของคุณภาพการวิจัย โดยผสานหลักศีล เมตตา และความไม่เบียดเบียน เข้ากับจริยธรรมการวิจัยสากล ทำให้การวิจัยเป็นกระบวนการสร้างความรู้ที่มีคุณค่าเชิงมนุษยธรรมและสังคมอย่างแท้จริง อันนำไปสู่ การพัฒนาการศึกษาไทยอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แคมมณี. (2566). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2560). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 36. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. (2563). *แนวทางการดำเนินการด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

- สุวิมล ว่องวานิช. (2564). *การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Burns, A. (2010). *Doing action research in English language teaching: A guide for practitioners*. Routledge.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approach* (5th ed.). SAGE Publications.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research*. 3rd ed. SAGE Publications.
- Habermas, J. (1971). *Knowledge and human interests*. Beacon Press.
- Israel, M., & Hay, I. (2006). *Research ethics for social scientists*. SAGE Publications.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2014). *The action research planner: Doing critical participatory action research*. Springer.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE Publications.
- McNiff, J. (2017). *Action research: All you need to know*. SAGE Publications.
- National Commission for the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioral Research. (1979). *The Belmont report: Ethical principles and guidelines for the protection of human subjects of research*. U.S. Government Printing Office.
- Orb, A., Eisenhauer, L., & Wynaden, D. (2001). Ethics in qualitative research. *Journal of Nursing Scholarship*, 33(1), 93–96.
- Resnik, D. B. (2015). *The ethics of research with human subjects: Protecting people, advancing science, promoting trust*. Springer.
- Sagor, R. (2011). *The action research guidebook: A four-step process for educators and school teams* (2nd ed.). Corwin Press.
- Shamoo, A. E., & Resnik, D. B. (2015). *Responsible conduct of research* (3rd ed.). Oxford University Press.
- Zeichner, K. (2003). Teacher research as professional development for P–12 educators in the USA. *Educational Action Research*, 11(2), 301–326.